

המדרדף

כשחוגי שלטון החוק נוכחו לדעת שתיקי השחיתות נגד דרעי נסגרים, הם פצחו ב"מסע דיג" נלהב כדי למצוא בכל זאת משהו ■ מכתב האיטום נגד שר הפנים עולה כי הדגיגונים שעלו ברשתם מתאימים למישור האזרחי ולא הפלילי

דרעי. טובל מהתעללויות חסרות צידוק
צילום: יונתן זינדל, פלאש 90

וכך צצו שורה של האשמות שעל פניהן נראה שלא הצדיקו הליך פלילי. ושוב, קשה להאמין שאם לא היה מדובר בדרעי, היה מישור מעלה על הדעת שיש מקום להליך כזה. כדי להמחיש את גודל האבסורד אסתפק באישום מגוחך אחד, שעליו דווח בתקשורת. מדובר על כך שלפני שובו לפוליטיקה, הגיע לדרעי תשלום עבור ייעוץ ושיווק בשל מיזם משותף עם איש עסקים. דרעי ביקש שהשכר לא ישולם לו, אלא יינתן כתרומה לעמותת כרמי העיר, שמטרתה הן סיוע לעניים תוך שמירה על כבודם. בשל מעשה "נורא" זה מואשם דרעי בכך שלא דיווח על אותו תשלום כהכנסה אישית שלו ולא שילם עליו מס. כדאי שבתחום הפלילי יסתפקו בפחות המצאות חדשניות ליצירת עבירות חדשות, ובמקום זאת יאמצו את הכלל שנמחק אצלנו - מינימום קרימינליזציה.

ביום שישי שעבר הודיע מנדלבליט על הגשת כתב אישום בכפוף לשימוע נגד דרעי בגין עבירות מס. צריך לקוות שבהליך השימוע יירד העניין הפלילי מהפרק ושהנושא יעבור למישור האזרחי או למסלול מתאים אחר. ראוי גם לזכור את ההגנה מן הצדק, שבוודאי צריכה לעמוד לזכותו של דרעי, שתהיה מושתתת גם על כך שהאשמה המוסרית של מערכת אכיפת החוק, שסחבה את התיק לא פחות מחמש שנים, עולה פי כמה על אשמה כלשהי, אם יש כזו, מצדו של דרעי. ואם בכל זאת יתגלגל התיק, ללא שום צידוק, לבית המשפט, נקווה שיידע להפעיל הגנה זו בשלב מוקדם ובלי להמתין שנים על גבי שנים עד גמר הדיון. ❖

הכותב הוא פרופ' למשפטים,
חתן פרס ישראל לחקר המשפט
ולשעבר שר המשפטים
tguvot@maariv.co.il

ב-2015 מונה לכהונת שר בממשלת נתניהו ובאותה שנה נפתחה נגדו חקירה באשמות שחיתות. אני מרשה לעצמי להעריך שאלמלא חזר לפוליטיקה, איש לא היה מעלה על הדעת לפתוח בחקירה זו. אבל ייתכן ששובו התפרש בחוגי "שלטון החוק" כחוסר כבוד להרשעת השווא במשפטו.

כעת נפתחה שורה חדשה של התעללויות חסרות צידוק. התברר שלטענות השחיתות אין שחר, אולם הדבר המריץ "מסע דיג" במגמה להצדיק את החקירה הבעייתית. והנה התגלו מספר עסקאות שעשה דרעי בשנים 2010-2013, כלומר פרשיות שחלקן לפני עשר שנים, שעליהן זינקו החוקרים כמוצאי שלל רב. אומר כבר בשלב זה: אני רואה פסול חמור ב"שיטת הדיג", שבה כאשר מסתיימת החקירה העיקרית נגד אדם בלא כלום, מגלים החוקרים להיטות לנסות למצוא בכל זאת משהו שיצדיק את החקירה, ומתחילים לבדוק את כל מעשיו של אותו אדם בתקווה לגלות פגם כלשהו בנקודה כלשהי בעברו.

לכך מצטרפת "שיטת התיק הפתוח" המקובלת בפרקליטות. בשיטה זו מוחזק תיק חקירה פתוח במשך שנים, כאשר הקורבן נמצא במתח מתמיד כשהוא נתון לחסדי החוקרים, הפרקליטים והיועץ המשפטי לממשלה. נזכיר שהיועץ"ש אביחי מנדלבליט גילה רגישות מיוחדת כאשר התיק שלו לא נסגר לטעמו במהירות הראויה, וידע להתלונן מרה על כך. הלל הזקן אמר "מה ששנאו עליך, אל תעשה לחברך". חבל שמתעלמים מדברים אלה במדינה האמורה להיות יהודית ודמוקרטית. בינתיים התיק של דרעי נסחב לא פחות מחמש שנים, מהן כשנה וחצי אצל מנדלבליט עצמו, עניין המהווה שערורייה בפני עצמה.

כשהסתמן כי תיקי השחיתות עומדים בפני סגירה, נוצר הכרח "לגמול" לדרעי -

הדברים, ולפחות בכך נכשל במסירת עדות שאינה אמת". למרות זאת אושר פסק הדין המרשיע, אבל תוך שינויים משמעותיים, ובהם הפחתת סכום השוחד שבו הורשע דרעי והפחתת עונשו מארבע שנות מאסר לשלוש. עתירתו של דרעי לדיון נוסף נדחתה.

לאחר המשפט התגלו לגבי עד המדינה עובדות חדשות בעניין הסתבכותו בשווייץ. התברר שלאחר מתן עדותו הוא נידון ל-18 חודשי מאסר, שמתוכם נוכחה תקופת מעצרו, והיתרה הייתה על תנאי. הוא גורש משווייץ לשמונה שנים לאחר שנפסק שהיה מעורב בניסיון להונות 13 משקיעים בסכומים גדולים מאוד ובהונאה בפועל של משקיע אחד.

דרעי פנה ליועץ"ש בדרישה להעמיד את עד המדינה לדיון על עדות שקר. בקשתו נדחתה. הוא עתר לבג"ץ, שקבע ש"אין ספק שבנושא החקירה בשווייץ לא הקפיד (עד המדינה) למלא את חובתו להעיד אמת". למרות זאת, נדחתה העתירה, וכשביקש דרעי משפט חוזר, גם בקשה זו נדחתה בנימוק שבית המשפט לא האמין לדרעי בדבר מקור הכסף שהיה בידיו. הנימוק איננו משכנע. אלמלא האמין בית המשפט לדברים שסיפר עד המדינה על דרעי, אפשר מאוד שהיה מאמין לגרסתו של דרעי.

הסיכום הוא שלא נראה כי הייתה הצדקה להרשעתו דרעי, כפי שאכן טענו אישים לא מעטים. ובוודאי היה בחומר החדש שהתגלה כדי להצדיק משפט חוזר. לא פחות צורמת העובדה שעד המדינה לא נפגע מאי-אמירת האמת וזכה לחסינות בלתי מוצדקת.

שיטת התיק הפתוח

דרעי השתחרר מהכלא בשנת 2002 וכעשר שנים לאחר מכן נבחר לכנסת.

נחיל בקצת היסטוריה. לפני כ-30 שנה נפתח גל חקירות נגד יו"ר ש"ס ושר הפנים אריה דרעי. לא אהבתי את מדיניות מפלגתו וגם התבטאתי נגדה, אולם הזדעזעתי מגל הפרסומים העוין נגדו, שבו הוצגה המסקנה בדבר אשמתו כ"בלתי נמנעת". עוד באותם ימים פרסמתי מאמר נגד הרושם הברור שיצרו אותם פרסומים, כאילו מדובר באשמה ידועה מראש, כאשר תפקיד החוקרים הוא רק להוכיח את המובן מאליו.

ההמשך ידוע. נגד דרעי, שהיה שר בממשלתו של יצחק רבין, הוגש כתב אישום, ומיד לאחר מכן ניתן בבג"ץ פסק דין חדשני המחייב את ראש הממשלה לפטרו (זאת בניגוד למה שהיה מקובל עד אז). בכך גם נטלה מערכת המשפט על עצמה מחויבות להשיג את הרשעתו. אחרת כיצד ניתן יהיה להצדיק את ההלכה החדשנית?

המשפט נפתח באווירה כה עוינת, עד שהיה ברור שמשפט הוגן לא יוכל להיות, ואכן לא היה. במשפט הופיע עד מדינה, שסיפורו הפך נדבך מרכזי להרשעה. העד, שנחקר ארוכות, זכה לאמון מלא של בית המשפט, שתיאר את העד כ"צוק איתן" והוסיף "שרק עד המעיד אמת יכול לעמוד בחקירה כזו". אבל התברר שעד זה היה עצור בתנאי בידוד במשך כשבעה חודשים בשווייץ, פרשה שאותה הסביר בכך שהחשדות הכבדים נגדו הוסרו ונתר רק חשד ל"סוג של התרשלות בעסק" ו"עבודה ללא רישיון". כל זה לא גרע מהאמון הבלתי מסויג של בית המשפט בדבריו, אלא שכבר בערעור התברר שאמון זה היה מופרז.

בפסק הדין בעליון מסופר שלפני שנערך עם העד הסכם עד מדינה, הוא סיפר למשטרה ביחס לדרעי "דברים שהיו בבחינת עלילת שווא... במהלך המשפט הכחיש (עד המדינה) את עצם אמירת